JOHAN HELMICH ROMAN

1694-1758

Concerto per il Flauto Solo

Källkritisk utgåva av/Critical edition by

Andreas Edlund

JOHAN HELMICH ROMAN – SAMLADE VERK/COMPLETE WORKS

Levande musikarv och Kungl. Musikaliska Akademien

Syftet med Levande Musikarv är att tillgängliggöra den dolda svenska musikskatten och göra den till en självklar del av dagens repertoar och forskning. Detta sker genom notutgåvor av musik som inte längre är skyddad av upphovsrätten, samt texter om tonsättarna och deras verk. Texterna publiceras i projektets databas på internet, liksom fritt nedladdningsbara notutgåvor. Huvudman är Kungl. Musikaliska Akademien i samarbete med Musik- och teaterbiblioteket och Svensk Musik.

Kungl. Musikaliska Akademien grundades 1771 av Gustav III med ändamålet att främja tonkonsten och musiklivet i Sverige. Numera är akademien en fristående institution som förenar tradition med ett aktivt engagemang i dagens och morgondagens musikliv.

Swedish Musical Heritage and The Royal Swedish Academy of Music

The purpose of Swedish Musical Heritage is to make accessible forgotten gems of Swedish music and make them a natural feature of the contemporary repertoire and musicology. This it does through editions of sheet music that is no longer protected by copyright, and texts about the composers and their works. This material is available in the project's online database, where the sheet music can be freely downloaded. The project is run under the auspices of the Royal Swedish Academy of Music in association with the Music and Theatre Library of Sweden and Svensk Musik.

The Royal Swedish Academy of Music was founded in 1771 by King Gustav III in order to promote the composition and performance of music in Sweden. Today, the academy is an autonomous institution that combines tradition with active engagement in the contemporary and future music scene.

www.levandemusikarv.se

Huvudredaktör/Editor-in-chief: Anders Wiklund
Notgrafisk redaktör/Score layout editor: Anders Högstedt
Textredaktör/Text editor: Edward Klingspor

Levande musikarv/Swedish Musical Heritage
Kungl. Musikaliska Akademien/The Royal Swedish Academy of Music
Utgåva nr 1851/Edition no. 1851
2021
Notbild/Score: Public domain. Texter/Texts: © Levande Musikarv
979-0-66166-842-8

Levande musikarv finansieras med medel från/Published with financial support from Kungl. Musikaliska Akademien, Kungl. Vitterhetsakademien, Marcus och Amalia Wallenbergs Stiftelse, Statens Musikverk, Riksbankens Jubileumsfond, Barbro Osher Pro Suecia Foundation, Riksantikvarieämbetet, Helge Ax:son Johnsons stiftelse och Kulturdepartementet. Samarbetspartners/Partners: Musik- och teaterbiblioteket och Svensk Musik.

Concerto per il Flauto Solo

1

Johan Helmich Roman
(1694–1758)

Non troppo Allegro

Flauto traverso

Violino I

Violino II

Viola

Basso

con rip.

f

4

tr

Johan Helmich Roman – samlade verk/complete works
Kritisk utgåva av/Critical edition by Andreas Edlund
Swedish Musical Heritage, Kungl. Musikaliska akademien, Stockholm 2021. Public domain. www.levandemusikarv.se

8

senza rip.

pp

senza rip.

pp

senza rip.

pp

senza rip.

pp

12

tr

16

19

con rip.

f

senza rip.

pp

con rip.

f

senza rip.

pp

con rip.

f

senza rip.

pp

con rip.

[*p*]

f

22

25

pp

29

con rip.

con rip.

con rip.

con rip.

33

senza rip.

senza rip.

senza rip.

38

42

45

49

53

tr

con rip.

f

con rip.

f

con rip.

f

con rip.

f

57

senza rip.

p

senza rip.

p

senza rip.

p

(rip.)

61

tr

tr

tr

66

70

con rip.

f

con rip.

f

con rip.

p

74

senza rip.

p

senza rip.

p

f

78

senza rip.

senza rip.

82

adagio

a tempo

con rip.

con rip.

con rip.

87

2

Larghetto

Flauto traverso

Violino I

Violino II

Viola

Basso

rip. tacet

7

12

3

Allegro

Flauto traverso

Violino I

Violino II

Viola

Basso

con rip.

f

tr

9

18

senza rip.

pp

27

35

42

50

tr

senza rip.

pp

58

tr

con rip.

f

con rip.

f

con rip.

f

67

pp

tr

senza rip.

pp

senza rip.

pp

senza rip.

pp

75

tr

tr

senza rip.

83

90

98

106

112

con rip.

con rip.

con rip.

con rip.

119

tr

senza rip.

senza rip.

senza rip.

127

133

tr

tr

senza rip.

144

tutti (con rip.)

tutti (con rip.)

tutti (con rip.)

tutti (con rip.)

155

senza rip.

senza rip.

Fine

165

175

tr

con rip.

*

senza rip.

con rip.

senza rip.

con rip.

senza rip.

184

con rip.

*

con rip.

con rip.

192

tr

senza rip.

pp

D.C. al Fine

* Båge över två toner i källans partitur, till skillnad från stämmaterialet. / Slur over two notes in the source score, in contrast to the parts.

Johan Helmich Roman

Visserligen fanns det i Sverige tonsättare före Johan Helmich Roman (1694–1758), men det var genom honom som den svenska musiken fick en första komponist på hög nivå. Det var också genom hans insatser som hovkapellmästare och lärare som grunden för det svenska musiklivet kunde börja läggas.

Han föddes in i en musikerfamilj – fadern Johan Roman var musiker i Kungl. Hovkapellet – och han visade snabbt stor talang som violinist, vilket ledde till en anställning i Hovkapellet 1711. Det första stora steget kom 1712 med Karl XII:s depesch från Osmanska riket: unge Roman skulle skickas ut på en musikalisk bildningsresa, som dock skulle komma att inledas först vid årsskiftet 1715/16.

Landet som valdes var England, där Georg Friedrich Händel i London var en dynamo i ett rikt musikliv. Det finns inte mycket information om Romans tid i England, men han ska ha blivit upptagen i Händels operaorkester vid King's Theatre och fått undervisning av Johann Christoph Pepusch i komposition. Efter att teatern kommit på obestånd kallades Roman 1717 till Newcastle, där han tjänstgjorde hos hertigen av Newcastle, men han var åter tillbaka i London 1719 i det nybildade operasällskapet The Royal Academy of Musick under musikalisk ledning av Händel.

År 1721 återvände Roman till Sverige, där han samma år blev vice kapellmästare i Hovkapellet. Arbetet med att höja orkesterns nivå inleddes omedelbart, och när positionen som ordinarie hovkapellmästare blev ledig 1726 fick han den tjänst han i praktiken redan utövat och som han åtminstone formellt kom att behålla ända fram till sin död 1758. Under den tiden var han 1735–37 ute på en andra utlandsresa (till England, Italien och Tyskland) och från 1745 befriades han från sin hovtjänst på grund av tilltagande problem med hörsel och hälsa.

Som tonsättare verkade Roman inom de flesta dåtida genrer, utom opera och oratorium. En stor del av verken var avsedda för hovet och fester, dit *Bilägers Musiquen* (d.v.s. "Drottningsholmsmusiken", komponerad till vigseln mellan Adolf Fredrik och Lovisa Ulrika 1744) hör liksom den tidigare *Golovinmusiken* (beställd till en fest i Stockholm med anledning av tsar Peter II:s kröning i S:t Peterburg 1728). Roman inleder den svenska symfoniska musiken med sina drygt tjugo sinfonior, och för soloinstrument och orkester finns sju konserter bevarade. I det mindre formatet finns triosonater, flöjtsonater, klavermusik, verk för soloviolin och sånger.

Kyrkomusiken spelar också en framträdande roll. 1740 blev Roman invald i den nybildade Kungl. Vetenskapsakademien för att verka för det svenska språket. Det tog sig uttryck i Romans arbete med att visa de möjligheter som låg i svenskan som kyrkomusikaliskt språk. Kulmen blev *Then swenska Messan* (uruppförd 1752).

Till Romans stora bidrag till svenskt musikliv hör också de konserter som hölls i Riddarhuset från 1731 – den första organiserade offentliga konsertverksamheten. Omdömet om honom som "den svenska musikens fader" är högst välförtjänt.

© *Erik Wallrup,* Levande musikarv

Johan Helmich Roman

There were of course composers in Sweden before Johan Helmich Roman (1694–1758), but Swe-dish music found its first prominent composer in him. It was also through his efforts as chief con-ductor of the Royal Court Orchestra, and as a teacher, that the foundation for Swedish musical life could be laid.

He was born into a family of musicians – his father Johan Roman the elder was a member of the Royal Court Orchestra and Roman himself soon showed great promise as a violinist, which led to employment in the Royal Court Orchestra in 1711. His first big step came in 1712 with a dispatch out of the Ottoman Empire from Charles XII: young Roman would be sent on a music educational trip, though it would take until the turn of 1715/16 before this adventure began.

The country chosen was England, where George Frideric Handel was a dynamo in London's rich musical life. There is not much information about Roman's time in England, but he was hired into Handel's opera orchestra at King's Theatre and received lessons from Johann Christoph Pepusch in composition. When the theatre became insolvent Roman was called in 1717 to Newcastle where he served the Duke of Newcastle, but he was back in London in 1719 in the newly-founded opera so-ciety The Royal Academy of Musick under the musical direction of Handel.

In 1721 Roman returned to Sweden, where he became vice chief conductor in the Royal Court Orchestra. He immediately started work to raise the level of the orchestra, and when the position of chief conductor opened up in 1726 he was given the position that he in practice already had, and which he, at least formally, held until his death in 1758. During this time he made a second journey abroad (1735–37 to England, Italy and Germany), and from 1745 he was released from his position at court due to growing problems with his hearing and health.

As a composer Roman worked in most of the genres of the time, excepting the opera and orato-rio. A large portion of his output was intended for the court and festive occations, and this is true of *Bilägers Musiquen* (that is, the 'Drottningholm Music'), composed for the wedding between Adolf Fredrik and Louisa Ulrika in 1744 as well as the earlier *Golovinmusiken* (the 'Golovin Music'), com-missioned for a celebration in Stockholm of the coronation of Peter II in St. Petersburg in 1728. Roman launched Swedish symphonic music with his nearly twenty sinfonias, and there are seven concertos for solo instrument and orchestra extant today. In the smaller format there are trio sona-tas, flute sonatas, clavier music, works for solo violin and songs.

Church music also plays a prominent role in his oeuvre. In 1740 Roman was elected to the newly created Royal Swedish Academy of Sciences to work for the betterment of the Swedish language, which led to work showing the possibilities of using Swedish as the primary language in church mu-sic. The peak of this project came with *Then swenska Messan* (The Swedish Mass) which was premi-ered in 1752.

Roman's additional contributions to Swedish musical life include the concerts which were held at the House of Nobility starting in 1731 – the first organized public concerts. To call him 'the Father of Swedish music' is a qualification he most highly deserves.

© *Erik Wallrup,* Levande musikarv, trans. Nicole Vickers.

Kritisk kommentar

Källmaterialet finns på Musik- och teaterbiblioteket i Stockholm(S-Skma)och består av partitur (**MsPa**) och stämmor (**MsSt**)från ca 1767. Titeln på försättsbladet lyder:

Concerto per il Flauto Solo

in G. ♮

a 5. Parte.

Därefter följer en uppställning över vad som ingår i materialet, med markeringar för antal exemplar av varje stämma:

Partitur	*I.*
Flauto Trav. Concert.	*I.*
Violino 1°.	*IIII.*
Violino 2do.	*IIII.*
Viola	*I.*
Basso	*IIII.*

da Ferd. Zellbell,

d.y

Zellbell d.y. skall här inte förstås som upphovsman, utan blott som sammanställare av eller ansvarig för materialet; den 30 maj 1767 anordnade Kungl. Vetenskapsakademien en minneshögtid över Roman(som då varit död i nio år), där Zellbell d.y. var kapellmästare och ansvarade för musiken. Verket har förvisso tidigare tillskrivits densamme, men på slutet av 1960-talet fann Ingmar Bengtsson starka bevis för att flöjtkonserten de facto är av Roman.[1] Konserten saknar sedvanligt katalognummer, eftersom BeRI-förteckningen upprättades redan 1955.

Fem olika oidentifierade notskrivare har varit inblandade: En för partituret, en för flöjtstämman, en för merparten av stråkstämmorna, samt för en ripienostämma vardera ur Vl 1 och Basso.

Vl 1- och Basso-stämmorna har tre ripienostämmor vardera, Vl 2-stämmorna två.

Vid arbetet med utgåvan har MsPa använts som grund, därefter har information från MsSt införlivats. Partituret har tydlig piktur med fast antal takter per rad nästan genomgående, däremot är precisionen för bågars start och slut sämre. MsSt är generellt sett tydligare i detta avseende, särskilt i Flauto-stämman, vars utförande som helhet ger ett gediget och kompetent intryck.

[1]Bengtsson, Ingmar: ”Johan Helmich Romans flöjtkonsert”, *Svensk tidskrift för musikforskning* (1973), s. 5–22. läst online 2020-07-18 på http://www.musikforskning.se/stm/STM1973/STM1973Bengtsson.pdf

MsPa innehåller ingen information om ripieno. I utgåvan används *con rip.* och *senza rip.* för detta ändamål och har tillagts av utgivaren. Dessa markeringar har av praktiska skäl förts över till Vla, även om källmaterialet bara har ett exemplar av violastämman (och alltså ingen uppmärkt Viola Ripieno). Ripienisternas ibland kortare notvärden i avsluten har inte förts in i Vla. Sats två saknar ripieno vilket i utgåvan är angivet med *rip. tacet.*

Förslag finns i MsPa i första och sista satsen. I sats ett är de genomgående 4-delar, i sats tre 8-delar. MsSt har 8-delar genomgående. I utgåvan har 4-delsförslagen som finns i sats 1, t 28–29 ändrats till 8-delsförslag enligt MsSt.

Sats 1 – Non troppo Allegro

Takt	**Stämma**	**Kommentar**
1, 85u	Tutti	***f*** tillagt i utgåvan.
10:3	Vl 2, Vla, B	Ripienostämmorna i MsSt har 4-del.
12:3, 19:3, 48:2, 55:2, 61:3, 63:3, 82:3	Fl	Drill överförd från MsSt.
19:2, 73:2	B	***p*** tillagt i utgåvan.
20	B	***f*** överfört från parallellstället i t 74.
22:2	Fl	Otydlig båge över fyra toner i MsPa men tydlig över tre i MsSt. Utgåvan följer MsSt.
27:3, 73:3	Fl	Förslag överfört från MsSt.
28, 81u	B	***p*** överfört från MsSt, ändrat i utgåvan till ***pp*** i analogi med övriga stämmor.
29:3	Vl 1	Avvikande balkning i MsSt – 2+2.
51:4	Fl	♮ tillagt i utgåvan.
54:2-3	Vl 2	En av Vl 2-stämmorna balkar fyra 8-delar.

59	Vl 2	Balkning från MsSt, MsPa balkar 2+2.
73	Vl 1	I MsPa och MsSt står *f* i Vl 1-stämman från taktens början. Ripienot startar dock på från 73:3 på andra sextondelen. *f* flyttas i utgåvan till ripienots start och förs över till Vl 2 och Vla.
74	B	*f* överfört från MsSt.
75	Vl 1–2	*p* tillagt i utgåvan.
79:4	Vl 1	♮ tillagt för d2 och c2.
80u	Vla, B	*p* tillagt i utgåvan.
87–88	Vl 1	En av ripienostämmorna har 16-delstrioler balkade 3+3 istället för sextoler.

Sats 2 – Larghetto

Satsen är så gott som identisk med sången ”Min Daphnis dig wil iag til Swar” som finns i Romans autograf (se fotnot på s. 1).

Takt	**Stämma**	**Kommentar**
9	Fl	Utgåvan följer MsSt:s mycket tydliga bågföring, som låter motiven i t 9 och 10 får samma utformning. MsPa har båge för 3+4 toner i t 9.
10:1	Vl 1	MsPa har båge över c-b, Utgåvan följer MsSt.
10:2	Fl	Drill överförd från MsSt.
11:2	Fl	Förslag från MsSt.

Sats 3 – Allegro

Motivet två 16-delar+4-del som introduceras i t 5–6, har konsekvent båge över de tre första tonerna hela satsen igenom i MsSt. MsPa varierar mellan två och tre toner utan synbar logik. Utgåvan genomför bågningen från MsSt. Jfr 175–192, se kommentar nedan.

Takt	**Stämma**	**Kommentar**
1	Tutti	***f*** tillagt i utgåvan.
23	Vl 2, Vla	***pp*** överfört från Vl 1.
39:2	Fl	MsPa saknar bågar.
55u	B	***pp*** tillagt enl. kontext.
63u	B	***f*** synkroniserat i rytm med ripienostämman – det gemensamma forte för Vla och B som står i MsPa står på 63:2.
71	Fl	Drillen är från MsPa, förslaget från MsSt.
75, 113, 139, 172	Fl	Förslag överfört från MsSt.
94, 100	Vl 2	Balkning i MsPa 2+2. Utgåvan följer MsSt.
138, 144, 145, 166, 181, 193, 199	Fl	Drill från MsSt.
147	Tutti	***f*** samt con rip inom parentes tillagt i utgåvan.
162	Tutti	*Fine* tillagt för tydlighetens skull. Källorna har fermat i denna takt för att markera satsens slut(utförs inte som fermat i modern mening).
163	Vl 1–2, Vla	***pp*** tillagt i utgåvan.
171	Fl	Båge från MsSt.
173	Fl	MsSt har fiss, MsPa tydligt f. Utgåvan följer MsPa.

194	B	***pp*** tillagt i utgåvan.
195, 197–198	Fl	Bågarna och staccatopunkten finns endast i MsSt och ser ut att vara skrivna med annan penna. Införda i utgåvan.
199	Fl	MsSt har fermat, vilket tyder på sedvanligt kadensförfarande. Finns ej i MsPa, men tas med i utgåvan för samtliga instrument.
175–180, 187–192	Vl 1	MsPa har båge över de första två tonerna på varje slag, MsSt över tre. Utgåvan följer MsSt.
200	Tutti	Källorna har blott *Da Capo*, i utgåvan ändrat till *Da Capo al Fine*.

© *Andreas Edlund*, Levande musikarv